

Okruhy ke státní závěrečné zkoušce

Název studijního programu	Vychovatelství
Kód studijního programu	7505T008
Typ studia	magisterský
Forma studia	prezenční
Specializace	
Platnost	Od 1. 9. 2017

Studenti u SZZ předloží:

1. Seznam vlastní prostudované literatury, na jehož základe bude vedena odborná rozprava o daném zkušebním okruhu
2. Portfolio pedagogické praxe

Studenti u SZZ prokážou:

1. Důkladné teoretické znalosti získané studiem odborné literatury
2. Dovednosť aplikovat teoretické poznatky na řešení modelových pedagogických situací
3. Schopnost najít souvislost mezi pedagogickou a psychologickou částí jednotlivých zkušebních okruhů

1.

- a) Charakterizujte otázku osvícenství ve filozofickém i pedagogickém kontextu. Poukažte na příklon k racionalitě v evropské pedagogické diskusi.
- b) Charakterizujte Piagetova stádia kognitivního vývoje a uveďte jejich význam pro pedagogickou činnost.
- c) Jaké z myšlenek J. Locka našly uplatnění ve výchovných hnutích 20. století a v současné pedagogické praxi? Jakou roli hraje otázka racionality v současném pedagogickém uvažování?

2.

- a) Vysvětlete reakci romantismu na primát rozumu v osvícenské diskusi. Jaké z myšlenek J. J. Rousseaua našly uplatnění ve výchovných hnutích 20. století a v současné pedagogické praxi?
- b) Vysvětlete význam emocí v dynamice osobnosti. Charakterizujte emoční vývoj jedince.
- c) Jakou roli hraje otázka citu v současné pedagogické diskusi?

3.

- a) Objasněte snahy o nápravu společnosti výchovou v historickém i filozofickém myšlení J. A. Komenského. Uveďte utopistické i realistické rysy Komenského koncepce „nápravy věcí lidských“. Uveďte další pedagogické koncepce, jejichž autoři se snažili výchovou přispět k reformě společnosti.
- b) Charakterizujte stádia morálního vývoje dle L. Kohlberga a uveďte jejich význam pro pedagogickou činnost.
- c) Zaměřte svoji pozornost na pedagogické diskuse ve 20. století a poukažte na nebezpečné stránky výchovně-utopistických snah v tomto období (zneužití výchovy „nového člověka“ totalitárními systémy).

- 4.**
- a) Vymezte pojem pragmatismu v pedagogice ve filozofických a historických souvislostech. Zvažte možné negativní dopady pedagogického pragmatismu na výchovu. Jakým způsobem navazovala výchovná hnutí na myšlenky J. Deweyeho v druhé polovině 20. století?
 - b) Uveďte význam behaviorální psychologie a poukažte na problematičnost výchovné koncepce J. B. Watsona.
 - c) Poukažte na přínos pragmatického diskursu pro pedagogické myšlení. Uveďte zásady a hlavní problémy při plánování a realizaci pedagogických projektů.
- 5.**
- a) Charakterizujte základní póly svobody a autority ve výchově a vzdělávání. Charakterizujte zásady utváření kázně při výchově. Objasněte problematiku dobové podmíněnosti autority a kázně.
 - b) Poukažte na vliv myšlenek hlubinně dynamické psychologie (S. Freud, A. Adler, C. G. Jung a jejich stoupenci) na vědy o výchově a vzdělávání.
 - c) Vyložte pojmy rizikové chování a sociálně patologické jevy ohrožující zdravý vývoj dětí a mládeže. Charakterizujte typy prevence a uveďte možnosti preventivního působení na děti a dospívající v rámci volnočasových činností.
- 6.**
- a) Vymezte a charakterizujte pojem artefaktika. Uveďte její zásady a uplatnění.
 - b) Charakterizujte zásady humanistické psychologie a logoterapie. Poukažte na přínos poznatků C. R. Rogerse, A. H. Maslowa, V. E. Frankla pro výchovně vzdělávací činnost.
 - c) Vysvětlete význam výtvarných či hudebních aktivit v praxi pedagoga volného času. Vyložte, jak je zařadit do plánování mimoškolního vzdělávacího programu.
- 7.**
- a) Vysvětlete zásady pedagogických koncepcí tzv. hnutí za novou výchovu. Poukažte na jejich reformně pedagogický a sociálně kritický aspekt.
 - b) Poukažte na sociálně kritické myšlenky v neopsychoanalytické diskusi E. Fromma a K. Horneyové. Uveďte, k jakému myšlenkovému posunu došlo proti Freudovu pojetí vývoje osobnosti.
 - c) Charakterizujte principy autoritářské a extrémně liberální výchovy. Poukažte na její důsledky pro rozvoj osobnosti.
- 8.**
- a) Stručně uveďte historii volnočasových hnutí a hnutí výchovy v přírodě v českých dějinách – skautské hnutí (A. B. Svojsík) a woodcrafterské hnutí. Poukažte na význam dalších volnočasových a tělovýchovných spolků v meziválečném období (Sokol, Orel, Dělnická tělovýchovná jednota, Pionýr aj.). Pokuste se charakterizovat jejich vliv na děti a mládež.
 - b) Uveďte, jaký vliv může mít na formování osobnosti dítěte či dospívajícího rodina, škola a vrstevnická skupina.
 - c) Jaké myšlenky E. T. Setona či R. S. S. Baden-Powella jsou v dnešní době stále relevantní a jaké naopak „zastaraly“?

- 9.**
- Uvedte hlavní zásady prožitkové (zážitkové) pedagogiky. Uvedte její hlavní proudy.
 - Charakterizujte osobnost z psychologického pohledu. Uvedte meze a možnosti jejího pedagogického ovlivnění.
 - Vysvětlete cyklus učení prožitkem a Kolbovu teorii učení ze zkušenosti. Vysvětlete, jak je Kolbův cyklus či cyklus učení prožitkem uplatňován v metodice prožitkové pedagogiky.
- 10.**
- Popište sociální skupinu a uvedte základní charakteristiky. Popište jednotlivé fáze vývoje skupiny s ohledem na plánování volnočasových aktivit.
 - Objasněte pojmy agrese a agresivita, uveďte příčiny a projevy agrese u dětí a mládeže.
 - Analyzujte problematiku šikany jako „nemoci skupiny“ – objasněte pojem, uveďte zásady prevence, možnosti odhalení a výchovného řešení.
- 11.**
- Uvedte, jaké sociální a komunikační dovednosti by měl lektor volnočasových programů mít. Proč je důležitá pedagoga citlivost pro individualitu a skupinu?
 - Vysvětlete pojmy motivace a vůle. Uveďte podmínky, kdy výchova přechází v sebevýchovu (pozornost zaměřte zejména na vývojové a psychosociální faktory daného problému).
 - Poukažte na význam profesních, osobnostních a etických aspektů práce pedagoga volného času.
- 12.**
- Charakterizujte holistický a redukcionistický přístup v pedagogicko-psychologických vědách.
 - Uvedte zásady psychohygieny při pedagogických činnostech. Vysvětlete pojmy zátěž, stres, rezistence a resilience.
 - Charakterizujte zásady zdravé životosprávy a duševní hygieny v kontextu pedagogiky volného času.
- 13.**
- Uvedte významné právní předpisy upravující podmínky pro odborné činnosti pedagogických pracovníků.
 - Objasněte základní principy managementu s ohledem na vedení výchovně-vzdělávací organizace.
 - Uvedte konkrétní příklady využití zásad psychologie vedení organizace. Aplikujte je na oblast organizací zabývajících se volnočasovými aktivitami.
- 14.**
- Uvedte specifika psychologického přístupu k dětem předškolního věku.
 - Uvedte zásady pedagogické práce s dětmi předškolního věku.
 - Uvedte, jaké typy programů jsou pro danou věkovou kategorii vhodné a jaké nikoliv. Volbu zdůvodněte.

15.

- a) Uveďte specifika psychologického přístupu k dětem mladšího školního věku.
- b) Uveďte zásady pedagogické práce s dětmi mladšího školního věku.
- c) Uveďte, jaké typy programů jsou pro danou věkovou kategorii vhodné a jaké nikoliv. Volbu zdůvodněte.

16.

- a) Uveďte specifika psychologického přístupu k mládeži v období puberty a adolescence.
- b) Uveďte zásady pedagogické práce s dospívající mládeží.
- c) Uveďte, jaké typy programů jsou pro danou věkovou kategorii vhodné a jaké nikoliv. Volbu zdůvodněte.

17.

- a) Uveďte specifika psychologického přístupu k dospělým.
- b) Uveďte možnosti využití základů andragogiky při volnočasových aktivitách organizovaných pro dospělé klienty.
- c) Uveďte, jaké typy programů jsou pro danou věkovou kategorii vhodné a jaké nikoliv. Volbu zdůvodněte.

18.

- a) Uveďte specifika psychologického přístupu k seniorům.
- b) Uveďte zásady pedagogické práce s klienty seniorského věku.
- c) Uveďte, jaké typy programů jsou pro danou věkovou kategorii vhodné a jaké nikoliv. Volbu zdůvodněte.

19.

- a) Charakterizujte cíle a metody environmentální výchovy. Uveďte přehled nejdůležitějších přístupů v environmentální výchově.
- b) Vysvětlete pojem psychologie zdraví a uveďte možnosti uplatnění při volnočasových činnostech: objasněte zvolené cíle a metody.
- c) Uveďte pedagogické zásady konání sportovních a turistických aktivit ve volné přírodě.

20.

- a) Charakterizujte dramatickou výchovu a uveďte její hlavní cíle.
- b) Charakterizujte psychologické aspekty hry, popište vývojová stadia hry a uveďte příklady využití v pedagogické práci. Objasněte diagnostickou, edukativní, terapeutickou, rehabilitační a sociálně reedukační funkci her a hraček.
- c) Uveďte metody dramatické výchovy. Uveďte jejich vymezení, smysl a plánování vzhledem k dílčím cílům.

21.

- a) Charakterizujte speciálně pedagogické přístupy využívané při práci s dětmi a mládeží se zdravotním postižením a znevýhodněním.
- b) Uveďte psychologické aspekty podpory začleňování dětí a mládeže se zdravotním postižením a znevýhodněním do společnosti.
- c) Uveďte možnosti využití pedagogiky volného času pro podporu začleňování dětí a mládeže se zdravotním postižením a znevýhodněním do běžné společnosti.

22.

- a) Charakterizujte pedagogické přístupy využívané při práci s dětmi se sociálním znevýhodněním.
- b) Uveďte psychologické aspekty podpory začleňování dětí se sociálním znevýhodněním do běžné společnosti.
- c) Uveďte možnosti využití pedagogiky volného času pro podporu začleňování dětí a mládeže se sociálním znevýhodněním do běžné společnosti. Uveďte možnosti multikulturní výchovy a její využití při práci s dětmi a mládeží.

DOPORUČENÁ LITERATURA K PŘÍPRAVĚ NA SZKZK:

- BAUMAN, Petr. *Filozofický dialog jako cesta k prevenci násilí: teorie a metodika, aktivity pro rozvoj myšlení*. České Budějovice: Teologická fakulta Jihočeské univerzity v Českých Budějovicích, Centrum filozofie pro děti, 2013. ISBN 978-80-7394-412-4.
- BENDL, Stanislav a kol. *Vychovatelství: učebnice teoretických základů oboru*. Praha: Grada, 2015. ISBN 978-80-247-4248-9.
- ČINČERA, Jan. *Práce s hrou: pro profesionály*. Praha: Grada, 2007. ISBN 978-80-247-1974-0.
- DRAPELA, Victor J. *Přehled teorií osobnosti*. 6. vyd. Praha: Portál, 2011. ISBN: 978-80-7367-505-9.
- HANUŠ, Radek a JIRÁSEK, Ivo. *Výchova v přírodě*. Ostrava: Vysoká škola báňská, Technická univerzita Ostrava, 1996. ISBN 80-7078-381-8.
- HELUS, Zdeněk. *Dítě v osobnostním pojetí: obrat k dítěti jako výzva a úkol pro učitele i rodiče*. 2. vyd. Praha: Portál, 2009. ISBN 80-7178-888-0.
- HELUS, Zdeněk. *Sociální psychologie pro pedagogy*. 2. vyd. Praha: Grada, 2015. ISBN 978-80-247-4674-6.
- HELUS, Zdeněk. *Úvod do psychologie*. Praha: Grada, 2011. ISBN 978-80-247-3037-0.
- HOFBAUER, Břetislav a KAPLÁNEK, Michal (eds.). *Kapitoly z pedagogiky volného času: soubor pojednání o volném čase a jeho výchovném zhodnocování*. České Budějovice: Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích, Teologická fakulta, 2010. ISBN 978-80-7394-240-3.
- JEDLIČKA, Richard. *Psychický vývoj dítěte a výchova: Jak porozumět socializačním obtížím*. Praha: Grada, 2017. ISBN 978-80-271-0096-5.
- JEDLIČKA, Richard. *Poruchy socializace u dětí a dospívajících*. Praha: Grada, 2015. ISBN 978-80-247-5447-5.
- JIRÁSEK, Ivo. *Filosofická kinantropologie: setkání filosofie, těla a pohybu*. Olomouc: Univerzita Palackého, 2005. ISBN 80-244-1176-8.
- KAPLÁNEK, Michal. *Čas volnosti - čas výchovy: pedagogické úvahy o volném čase*. Praha: Portál, 2012. ISBN 978-80-262-0450-3.
- KASPER, Tomáš a KASPEROVÁ, Dana. *Dějiny pedagogiky*. Praha: Grada, 2008. ISBN 978-80-247-2429-4.
- KNOTOVÁ, Dana. *Pedagogické dimenze volného času*. Brno: Paido, 2011. ISBN 978-80-7315-223-9.
- KNOTOVÁ, Dana a kol. *Úvod do sociální pedagogiky: studijní texty pro studenty oboru sociální pedagogika*. Brno: Masarykova univerzita, 2014. ISBN 978-80-210-7077-6.

- NEUMAN, Jan. *Dobrodružné hry a cvičení v přírodě*. Praha: Portál, 2014. ISBN 978-80-262-0628-6
- NĚMEC, Jiří. *Od prožívání k požitkářství: výchovné funkce hry a její proměny v historických koncepcích pedagogiky*. Brno: Paido, 2002. ISBN 80-7315-006-9.
- PÁVKOVÁ, Jiřina a kol. *Pedagogika volného času: teorie, praxe a perspektivy výchovy mimo vyučování a zařízení volného času*. 4. vyd. Praha: Portál, 2008. ISBN 978-80-7367-423-6.
- PLHÁKOVÁ, A. *Dějiny psychologie*. Praha: Grada, 2006. ISBN 80-247-0871-X.
- SLAVÍKOVÁ, Vladimíra; SLAVÍK, Jan a ELIÁŠOVÁ, Sylva. *Dívej se, tvoř a povídej!: artefietika pro předškoláky a mladší školáky*. Praha: Portál, 2007. ISBN 978-80-262-0876-1.
- ŠIMANOVSKÝ, Zdeněk. *Hry s hudbou a techniky muzikoterapie: Ve výchově, sociální práci a klinické praxi*. Praha: Portál, 2011. ISBN 978-80-7367-928-6.
- VÁGNEROVÁ, Marie. *Vývojová psychologie. I: Dětství a dospívání*. Praha: Karolinum, 2005. ISBN 80-246-0956-8.
- VÁGNEROVÁ, Marie. *Vývojová psychologie. II: Dospělost a stáří*. Praha: Karolinum, 2007. ISBN 978-80-246-1318-5.
- VALENTA, Josef. *Metody a techniky dramatické výchovy*. Praha: Grada, 2008. ISBN 978-80-247-1865-1.

Obsahová správnost

Předkládající katedra	Katedra pedagogiky a psychologie
Jméno předkladatele	doc. PhDr. Tomáš Kasper, Ph.D.

